

Rautalammin kunnan osallisuusohjelma

1. Johdanto

Rautalammin kunta haluaa vahvistaa asukkaidensa mahdollisuuksia vaikuttaa oman kuntansa kehittämiseen. Osallisuusohjelman tarkoituksena on tukea kuntalaisten aktiivista roolia, vahvistaa yhteisöllisyyttä ja lisätä vuorovaikutusta kunnan ja sen asukkaiden välillä.

Osallisuus on perusta toimivalle ja elinvoimaiselle kunnalle. Kun asukkaat kokevat tulevansa kuulluiksi ja voivat osallistua päätöksentekoon ja kehittämiseen, syntyy luottamusta ja sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin. Tämä ohjelma linjaa, miten Rautalammin kunnassa edistetään osallisuutta ja luodaan käytäntöjä, jotka tukevat kaikkien kuntalaisten mahdollisuuksia olla mukana.

Osallisuuden vahvistaminen liittyy myös lapsen oikeuksien toteutumiseen. Rautalammin kunta sitoutuu edistämään lapsen oikeuksien sopimuksen periaatteita kaikessa toiminnassaan. Lapsilla ja nuorilla on oikeus tulla kuulluiksi heitä koskevissa asioissa sekä oikeus turvalliseen, osallistavaan ja yhdenvertaiseen kasvuympäristöön.

Erityistä huomiota kiinnitetään heikoimmassa asemassa olevien lasten ja nuorten tilanteeseen sekä heidän mahdollisuuksiinsa osallistua ja vaikuttaa. Kunnan tavoitteena on varmistaa, että jokaisen lapsen ja nuoren ääni tulee esiin – riippumatta perhetaustasta, terveydentilasta, asuinalueesta tai muista yksilöllisistä tekijöistä.

Lapsen oikeuksien huomioiminen on osa kunnan osallisuustyön kokonaisuutta ja liittyy kiinteästi hyvinvointisuunnitelmaan sekä lapsiystävällisen toimintakulttuurin vahvistamiseen.

Osallisuusohjelma tukee näin paitsi demokraattista päätöksentekoa myös lasten ja nuorten hyvinvointia, yhdenvertaisuutta ja aktiivista kansalaisuutta.

2. Säädöspерusta

Kuntalaisten osallisuudesta ja vaikuttamismahdollisuuksista säädetään kuntalain (410 / 2015) 22§:ssä.

Kuulemisen ja osallistamisen muotoja voivat olla

- keskustelu- ja kuulemistilaisuudet sekä kuntalaisraadit
- asukasmielipiteiden selvittäminen ennen päätöksentekoa
- palvelujen käyttäjien edustajien valinta kunnan toimielimiin
- osallistuva budjetointi

- palvelujen yhteiskehittäminen käyttäjien kanssa.

Lakisääteisiä vaikuttamistoimielimiä (Kuntalai 410 / 2015, 26§) ovat

- nuorisovaltuusto
- vanhusneuvosto
- vammaisneuvosto.

Osallistamisen muotoja ovat lisäksi kuntalaisaloite ja kansanäänestys (kuntalaki 410 / 2015, 23 – 25 §).

Aloiteoikeus (23 §): Kunnan asukkaalla sekä palvelun käyttäjällä on oikeus tehdä kunnalle aloitteita sen toimintaa koskevissa asioissa.

Kansanäänestys (24–25 §): Valtuusto voi päättää neuvoa-antavan kunnallisen kansanäänestyksen järjestämisestä.

Osallisuutta mahdollistaa avoin viestintä. Kunnan on tiedotettava vireillä olevista asioista, suunnitelmista ja tehdyistä päätöksistä. Kuntalaisille on erikseen kerrottava, miten päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa. (Kuntalaki 410 / 2015, 29§.)

3. Osallisuuden periaatteet

- **Avoimuus ja vuorovaikutus:** Kunta toimii avoimesti ja kuuntelee asukkaidensa näkemyksiä.
- **Yhdenvertaisuus ja saavutettavuus:** Jokaisella on mahdollisuus osallistua, taustasta ja elämäntilanteesta riippumatta.
- **Luottamus ja kunnioitus:** Keskustelussa ja päätöksenteossa arvostetaan erilaisia mielipiteitä.
- **Läpinäkyvyys:** Päätöksenteko ja valmistelu ovat mahdollisimman selkeitä ja ymmärrettäviä kaikille.

4. Osallisuuden tavoitteet

Osallisuutta luovien toimintamallien ja käytäntöjen tavoitteena on

- vahvistaa kuntalaisten **vaikutusmahdollisuuksia** päätöksentekoon ja palveluiden kehittämiseen.

- lisätä yhteisöllisyyttä ja paikallista identiteettiä, tukemalla **yhdessä tekemisen** ja **kohtaamisen** paikkoja.
- edistää **avointa vuorovaikutusta** kunnan ja asukkaiden välillä.
- tukea **eri ryhmien** osallistumista, kuten lasten, nuorten, ikääntyneiden, yhdistysten, järjestöjen sekä yritysten.

4. Osallisuuden muodot kunnassa

Osallisuutta kunnassa ja kunnan toiminnassa voidaan vahvistaa monin tavoin.

- **Tiedottaminen:** Kunta viestii ajantasaisesti ja ymmärrettävästi eri kanavissa, kuten verkkosivuilla, sosiaalisessa mediassa ja kunnan tiedotteissa.
- **Keskustelu ja vuorovaikutus:** Avoimet asukastilaisuudet, kyselyt, kyläillat ja digitaaliset keskustelufoorumit, kuntalaispaneelit.
- **Yhteiskehittäminen:** Asukkaiden, yhdistysten ja kunnan yhteiset kehittämishankkeet ja ideointitilaisuudet, kuntalaispaneelit.
- **Vaikuttaminen päätöksentekoon:** Kuntalaisaloitteet, palautejärjestelmät, lautakuntatyöskentely sekä nuoriso-, vammais- ja vanhusneuvostot.
- **Kumppanuudet:** Yhteistyö yhdistysten, yritysten, seurakunnan ja oppilaitosten kanssa vahvistaa paikallista osallisuutta ja elinvoimaa.

5. Toimintamallit ja käytännöt

Osallisuustyötä koordinoidaan kunnassa yhteistyössä eri hallintokuntien kanssa. Työtä ohjavat toimialajohtajat sekä hallinnonalat ylittävissä kysymyksissä johtoryhmä. Toimialajohtajat ja johtoryhmä huolehtivat siitä, että osallisuus näkyy arjen toiminnassa ja päätöksenteossa.

Kunta tukee asukkaiden ja yhteisöjen osallistumista tarjoamalla neuvontaa, tiloja ja viestintäkanavia yhteiseen käyttöön. Tavoitteena on, että osallistuminen on helppoa, avointa ja saavutettavaa kaikille.

- Avoimet keskustelutilaisuudet ja kyläillat
- Kuntalaisten ideakyselyt ja osallistavat budjetointikokeilut
- Kuntalaispaneelit
- Teemalliset työpajat ja asukaskävelyt
- Kuntalaisten omat tapahtumat ja yhteisötoiminta kunnan tukemana

Vastuut

- osallisuusmenettelyn laajuuden arviointi: toimialajohtaja

- osallisuusmenettelystä viestintä: toimialajohtaja + kulttuuri- ja viestintäkoordinaattori
- osallisuusmenettelyn suunnittelu: toimialajohtaja
- osallisuusmenettelyn käytännön toteutus: toimialajohtaja
- tulosten kokoaminen ja analyysi: toimialajohtaja
- tuloksista viestintä: toimialajohtaja + kulttuuri- ja viestintäkoordinaattori

Useampaa toimialaa koskevissa asioissa vastuuhenkilönä on hallintojohtaja.

6. Seuranta ja arviointi

Osallisuustyön edistymistä seurataan vuosittain. Seurannassa hyödynnetään

- asukaskyselyjä ja palautteita
- tilastotietoja osallistumisen määrästä
- arviointeja vuorovaikutuksen laadusta ja saavutettavuudesta
- vaikuttavuusarvioinnit

Tuloksia käsitellään kunnan johdossa ja lautakunnissa. Lisäksi ne julkaistaan avoimesti kunnan verkkosivuilla.

7. Kehittämisen painopisteet

- **Digitaalisen osallistumisen** vahvistaminen – uudet sähköiset kanavat ja helppokäyttöiset palautemuodot.
- **Lasten ja nuorten** osallisuuden lisääminen – yhteistyö koulujen, nuorisotoimen, nuorisovaltuuston ja lapsiparlamentin kanssa. Kyselykäytäntöjen kehittäminen.
- **Saavutettavuuden** varmistaminen: selkeä kieli, esteettömyys ja monikanavainen viestintä.
- **Yhteistyön** vahvistaminen yhdistysten ja kylätoimijoiden kanssa.

8. Yhteenveto

Rautalammin kunnan osallisuusohjelma on yhteinen suunta, joka tukee avoimen, kuuntelevan ja yhteistyöhön perustuvan kunnan rakentamista. Osallisuustyö on jatkuva prosessi, joka kasvaa ja kehittyy toiminnasta saatavan palautteen pohjalta.

Osallisuus syntyy teoista – kohtaamisista, keskusteluista ja yhteistyöstä. Kun asukkaat ja kunta toimivat yhdessä, syntyy hyvinvointia ja elinvoimaa koko Rautalammille.

”Yhdessä rakennamme osallistuvaa ja elinvoimaista Rautalampia.”

9. Vuoden 2026 osallisuustoimenpiteet

Energiapoliittisen ohjelman laadinta

Vuokra-asumisen kehittämisen käytännön toteutus: lapsivaikutusten arviointi

Osallisuusohjelman laatiminen

Kotouttamisohjelman päivitys

Liikunnan edistämisen suunnitelman laatiminen

Lapsivaikutusten arviointikäytäntöjen kehittäminen

Varhaiskasvatuksen palveluverkon ja -muotojen kokonaisuus, kehittämismahdollisuudet